

М.Ф.Володимирським-Будановим, А.М.Лободою, А.І.Маркевичем, В.М.Перетцем та ін. Ця книга є якраз на часі, особливо враховуючи започатковане українськими науковцями видання спадщини М.С.Грушевського. Досягнені результати в галузі дослідження Речицького краю (батьківщини М.Довнар-Запольського) дають можливість у недалекому майбутті видати збірник джерел з історії цього регіону й створити узагальнюючу працю з історії Речицького краю від давніх часів до сьогодення. У Довнарівські читання є важливим свідченням взаємовигідних наукових контактів і співпраці між білоруськими та українськими науковцями.

О.А.Бакалець (Бар)

МІЖРЕГІОНАЛЬНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ “ІСТОРИЧНА ТА ЛІТЕРАТУРНА СПАДЩИНА МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО”

29 вересня 2005 р. в приміщенні Барського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. М.Грушевського відбулася міжрегіональна науково-практична конференція “Історична та літературна спадщина Михайла Грушевського”, присвячена 139-й річниці від дня народження М.Грушевського та 20-річчю коледжу. Її організували Інститут історії України й Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.Грушевського НАНУ, Інститут історії, етнографії й права Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського, Кам’янець-Подільський державний університет, Барський гуманітарно-педагогічний коледж ім. М.Грушевського.

Конференція зібрала широке коло науковців із західного та центрального регіонів України. В її підготовці брали участь академік, директор Інституту історії України НАНУ *В.А.Смолій*, доктори історичних наук, професори *М.Ф.Дмитрієнко*, *Я.Р.Дашкевич*, *Г.В.Папакін*, *В.Ф.Верстюк*, *Р.Я.Пиріг*, докторанти, доценти й кандидати історичних наук *І.Б.Гирич*, *Ю.А.Зінько*, *О.В.Юркова*, *П.Г.Усенко*, *Я.О.Іщенко*, *О.М.Федьков*, *В.С.Лозовий*, *О.А.Коляструк*, *Д.В.Тоїчкін*, *Л.П.Маркітан*, *І.М.Романюк*, *Н.І.Руденко*, наукові співробітники – грушевськознавці з Історико-меморіального музею Михайла Грушевського в місті Києві *С.М.Панькова*, *О.М.Мельник*, *О.О.Будзінський*, *Г.В.Шевчук*, *М.О.Кучеренко*, Державного музею М.Грушевського у Львові (*М.К.Магунь*), члени Національної спілки журналістів України *М.Х.Комісарчук*, *В.І.Страшний*, *Є.Й.Меснякін*, працівники Вінницького обласного краєзнавчого музею та Барської районної бібліотеки, аспіранти, здобувачі, магістранти, викладачі історії, української мови й літератури вузів I–IV рівнів акредитації, учителі загальноосвітніх шкіл та студенти.

Було представлено 53 доповіді, уміщені в збірник наукових статей конференції (Історична та літературна спадщина Михайла Грушевського: матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції. – К.; Л.; Вінниця; Кам’янець-Подільський; Бар, 2005. – 246 с. (наук. ред. *М.Ф.Дмитрієнко*, відп. ред. *М.Х.Комісарчук*, відп. секр. *О.А.Бакалець*). На жаль, не всі учасники форуму змогли приїхати до Бара й виступити.

Урочистості розпочалися з покладання квітів до пам’ятника М.Грушевському та відкриття куточка музею Михайла Грушевського. Вступним словом пленарне засідання конференції відкрив заслужений працівник освіти України, д-р філософії, директор Барського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. М.Грушевського *М.Х.Комісарчук*, який наголосив на ролі М.С.Грушевського в українській історії, літературі, суспільно-політичному житті. Він також розповів про найважливіші досягнення коледжу за 20 років, який не випадково є єдиним закладом серед вузів I–IV рівнів акредитації, що носить ім’я М.С.Грушевського.

Із вітальною телеграмою до учасників конференції звернувся директор Інституту історії України НАНУ, академік *В.А.Смолій*: “Ви започаткували чудову традицію – проведення на регіональному рівні наукових конференцій, присвячених вивченню спадщини видатного історика й громадського діяча М.С.Грушевського. Відтак учені з різних регіонів України отримують можливість оприлюднити свої наукові здобутки й обмінятися думками з ученими провідних наукових центрів країни”.

На пленарному засіданні з ґрунтовною доповіддю “Спадщина Михайла Грушевського й сьогодення” виступив канд. іст. наук, ст. наук. співроб. Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.Грушевського НАНУ *І.Б.Гирич*. Він підкреслив, що Бар є знаковим містом для дослідників спадщини видатного історика. Доповідач відзначив, що завдяки виданню творів М.Грушевського сучасник відкриває для себе свого Грушевського – вченого й людину. Цікавий він для нас думками, розсипаними в його, здавалося б, суто наукових писаннях. Учений виступає “промотором” засад української незалежності. *І.Б.Гирич* підкреслив, що спадщина М.Грушевського не обмежується науковими працями, оскільки відомо близько 50 тис. його листів, десятки прозових і віршованих творів, які чекають на свого дослідника.

Цікавими підходами до розуміння життя й діяльності Михайла Сергійовича поділилася завідувача Історико-меморіальним музеєм М.Грушевського в Києві *С.М.Панькова*. У виступі “Проблеми національної науки та вищої школи в публіцистиці Михайла Грушевського” вона наголосила, що характеризуючи вихід ученого на ниву української публіцистики, відомий літературознавець С.Сфремов назвав його “публіцистом-митцем”, творіння якого, незважаючи на їхню злободенність, переживуть цю епоху й самого автора, даючи для нашого часу документи по-справжньому історичні. На думку *С.М.Панькової*, М.Грушевський є жмутом почуттів, любові до власного народу, це – жмут ключів до розв’язання завдань, які ще стоять перед українцями.

Канд. іст. наук, доц. кафедри історії України Інституту історії, етнографії та права Вінницького державного педуніверситету ім. М.Коцюбинського *І.М.Романюк* у виступі звернула увагу присутніх на ставлення М.Грушевського до науки, дала короткий історіографічний огляд праць про його життя й творчість, охарактеризувала основні етапи становлення та розвитку грушевськознавства від 1920-х рр. і до сьогодні.

Кореспондент обласної газети “Вінниччина” *В.І.Страшний* у своєму виступі “Витає дух у Сестринівці” звернув увагу на проблему увічнення пам’яті М.Грушевського в с. Сестринівці Козятинського району, де проживав дід Михайла й народилася його мати – Глафіра Опокова.

Канд. іст. наук, ст. наук. співроб. Інституту історії України НАНУ *О.В.Юркова* свій виступ присвятила доньці визначного історика – Катерині Михайлівні Грушевській (1900–1943), а саме її життю й творчості після смерті батька й до арешту 10 липня 1938 р. в справі міфічної “антирадянської націоналістичної організації”.

Вивченню листування М.Грушевського з Ю.Тищенком-Сірим у контексті з’ясування історії садиби М.Грушевського в Києві присвятив виступ ст. наук. співроб. Історико-меморіального музею Михайла Грушевського в місті Києві *О.М.Мельник*.

На пленарному засіданні своїми думками про ставлення М.С.Грушевського до радянської влади поділилася канд. іст. наук, доц. кафедри всесвітньої історії Інституту історії, етнографії та права Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського *О.А.Коляструк*. Ролі М.Грушевського як фундатора української державності в період діяльності Центральної Ради та УНР приурочено виступ викладача соціально-економічних дисциплін Барського автомобільно-шляхового технікуму *О.А.Муляр*.

Голова циклової комісії викладачів філологічних дисциплін Барського коледжу *Г.П.Дяченко* зупинилася на поглядах М.С.Грушевського щодо значення рідної мови як основи навчання та просвітництва в незалежній Україні.

Подальша робота конференції проходила в чотирьох секціях – “Історична спадщина Михайла Грушевського. Історіографія. Джерелознавство” (керівник – д-р філософії *М.Х. Комісарчук*, секр. секції – голова циклової комісії викладачів соціально-економічних дисциплін Барського коледжу *М.В.Мороз*); “Державницька діяльність Михайла Грушевського та Центральної Ради в 1917–1918 рр.” (керівник – здобувач Інституту історії України НАНУ *О.А.Бакалець*, секр. секції – викладач історії України Барського коледжу *Т.В.Ковальчук*); “Літературна спадщина М.Грушевського. Епістолярій. Публіцистика. Огляди” (керівник – музеєзнавець, завідувача Історико-меморіальним музеєм М.Грушевського в Києві *С.М.Панькова*, секр. секції – голова циклової комісії викладачів філологічних дисциплін Барського коледжу *Г.П.Дяченко*); “Грушевський і сьогодні. Родина Михайла Грушевського” (керівник секції – канд. іст. наук, ст. наук. співроб. Інституту української археографії й джерелознавства ім. М.Грушевського НАНУ *І.Б.Гирич*, секр. секції – викладач історії України Барського коледжу *І.В.Харитонов*).

На першій секції розглядалися питання наукової діяльності М.С.Грушевського наприкінці XIX ст. (*Я.Р.Дашкевич*), М.Грушевський і Поділля (*В.П.Восколул*, *Є.Й.Меснянкін*, *М.П.Йолтуховський*, *О.А.Придиус*, *М.В.Гонтар*), історичні, філософські та соціологічні погляди М.Грушевського (*М.В.Мороз*, *І.Г.Гуменюк*, *М.В.Білоус*).

На другій секції присутні заслухали 8 повідомлень, які охоплювали проблеми державницької, економічної, фінансової, грошової, правової й освітньої політики Центральної Ради на чолі з М.Грушевським у 1917–1918 рр. (*М.Ф.Дмитрієнко*, *О.А.Бакалець*, *О.П.Демченко*, *Я.О.Луценко*, *Д.В.Тоїчкін*, *О.В.Лемпій*, *Г.Д.Бадунь*, *В.Б.Рижа*, *Т.В.Ковальчук*).

Питанням публіцистичної спадщини та видавничої діяльності М.Грушевського (*О.М.Федьков*, *В.А.Дубінський*, *Т.М.Лебедінська*), літературної творчості (*Н.О.Стащенко*, *Т.Д.Кушнір*), індивідуального стилю М.С.Грушевського (*З.Н.Кришталь*), його діяльності як белетриста (*Т.А.Федик*), рецензента (*Г.М.Казьмірова*) присвятили свої виступи учасники третьої секції.

Актуальні проблеми методики використання історичних і літературних праць Михайла Грушевського на заняттях із соціально-економічних дисциплін (*В.І.Крушельницький*, *І.В.Харитонов*, *Є.П.Панченко*), у бібліотечній (*О.І.Волошина*) та музейній справі (*І.Б.Гирич*, *С.М.Панькова*, *Л.Г.Ступницька-Левчик*, *Г.В.Шевчук*) розглянули учасники четвертої секції.

На заключному спільному засіданні керівники секцій підбили підсумки роботи заходу, виробили рекомендації. Закриваючи конференцію, один із провідних грушевськознавців *І.Б.Гирич* відзначив високий науковий рівень доповідей і повідомлень, широкий спектр питань, винесених на розгляд конференції, а також висловив подяку її організаторам і членам редколегії за вчасне видання матеріалів. Учасники форуму відвідали виставкову залу коледжу, візну виставку обласного краєзнавчого музею, присвячену М.С.Грушевському, ознайомилися з визначними місцями Бара.